

MEMÒRIA ANUAL 2019 PORT - CIUTAT ARXIU

Port Tarragona

MOLL DE COSTA

MEMÒRIA

P O R T

C I U T A T

A R X I U

2019

Arxiu del Port de Tarragona

Archivo del Port de Tarragona

1. ELS FONS DOCUMENTALS

1.1. La digitalització

A principis de 2019 s'inicià la digitalització de la tercera i última remesa dels llibres de Certificats i lliuraments del Fons de la Junta Protectora de les Obres del Port de Tarragona, organisme que s'encarregà de la gestió portuària tarragonina entre els anys 1790 i 1836. Aquest cop es tractava de passar a format digital 44 volums que equivalen a **21.510 imatges digitals** dels anys 1819 al 1836, en els quals queda reflectida l'activitat econòmica del Port de Tarragona de l'època, en forma de dos documents principals: els certificats i els lliuraments, encara que també n'hi trobem d'altres com les llistes de les revistes diàries que passaven als presidiaris que treballaven a les obres o factures de proveïdors.

Amb aquesta acció, per tant, **61.613 imatges digitals** que corresponen als 114 volums de la sèrie de Certificats i Lliuraments de la Junta Protectora de les Obres del Port de Tarragona es troben ja disponibles en línia a través de la **pàgina web del Port de Tarragona** a l'apartat d'**Arxiu Digital**.

1.2. Les transferències de documentació

Durant aquest any s'han rebut 5 transferències de documentació administrativa, fet que ha suposat l'**ingrés de 203 caixes d'arxiu i 23,34 metres lineals més d'espai ocupat**, que en total arriba a la xifra de 2.572,36 metres lineals repartits entre els 9 dipòsits de documentació dels dos edificis que gestiona l'Arxiu, el del carrer del Mar i la seu central de la plaça dels Carros.

1.3. Els préstecs i les consultes

El nombre de consultes, tant presencials com no presencials, ha estat de 73 en aquest any 2019, 224 els documents consultats i 644 les reproduccions dutes a terme, cap d'elles en paper. Pel que fa als préstecs de documents se n'han fet 89.

A aquestes xifres, però, cal sumar-hi les visites als documents digitals publicats a la pàgina web que acabarien de completar el nombre de consultes i gestions realitzades amb documents dipositats al nostre Arxiu.

1.4. Donacions de documents

Manuel Chivite va fer donació a l'Arxiu, el mes de juny, d'una còpia del gravat que representa el llançament de la primera pedra de les obres del Port Modern l'any 1802.

Enric Olivé Serret va cedir diverses monografies antigues com la *Ordenanza del primero de julio de 1779 prescribiendo las reglas con que se ha de hacer el curso de particulares contra enemigos de la Corona*, publicat a Madrid l'any 1779.

2. EL FONS D'IMATGES

La **Fototeca de l'Arxiu del Port** consta en l'actualitat de **12.287 fotografies** registrades i digitalitzades i disponibles en línia a través de la pàgina web del Port de Tarragona. El nombre de consultes l'any 2019 ha estat de 275. S'han fet 634 cerques a la base de dades, s'han atès 59 peticions i s'han servit 332 imatges.

Hem rebut 164 fotografies que via donació han passat a formar part de la Fototeca: 154 van ser cedides per Fernando López Mendoza, 5 per Rafael Vidal, 4 per Salvador Vidal, 1 per Pere Valls i 1 per Quim Vendrell. A tots ells agraïm el gest d'haver dipositat material gràfic en un arxiu públic perquè se'n pugui fer la màxima difusió.

3. LA BIBLIOTECA I L'HEMEROTECA

La Biblioteca Auxiliar de l'Arxiu compta en l'actualitat amb 9.489 volums, dels quals 426 són en format digital, i la resta, en suport paper; el seu catàleg, que està disponible en línia a través de la pàgina web, ha tingut 36.767 visites, de les quals gairebé 500, visitaven per primer cop la pàgina.

La Biblioteca ha incorporat 111 noves publicacions, majoritàriament, fruit dels intercanvis amb altres institucions i entitats.

Aquest 2019 la Biblioteca Auxiliar de l'Arxiu ha estat donada d'alta al Sistema de Informació de Bibliotecas españolas ALZIRA del Ministerio de Cultura y Deporte.

L'Hemeroteca compta amb 440 capçaleres entre revistes i diaris de temàtica marítima i portuària.

4. EL PREMI D'INVESTIGACIÓ

L'any 2018 l'Autoritat Portuària de Tarragona i l'Arxiu del Port de Tarragona van convocar la **vuitena edició del Premi d'Investigació Port de Tarragona**. El termini de presentació dels treballs va finalitzar el mes de novembre i el jurat es va reunir el mes de gener de 2019 per determinar quina persona guanyava el premi.

D'entre sis projectes presentats resultà guanyadora la proposta de Patricia Terrado Ortuño: "Ciutat, port i territori. Cartografia històrica de Tarragona entre els segles XVII i XIX". L'autora haurà de presentar el treball finalitzat en el primer trimestre de l'any 2020 perquè pugui ser publicat pel Servei de Publicacions del Port de Tarragona al llarg de l'any.

El jurat d'aquesta vuitena edició format per: Montse Adan, Ramon Aloguin, Elena Virgili, Quim Vendrell i Coia Escoda, proposà també en l'acta del veredictes la publicació del treball de Francesc Gassó titulat: "La família Vidal i Fontanals. Una família influent al barri del Port de Tarragona (1831-1956)", que serà presentat a finals del primer trimestre de 2020.

5. LA DIFUSIÓ I LA DIVULGACIÓ

5.1. Articles i textos

- Redacció de la Memòria de l'Arxiu 2019.
- Redacció del capítol dedicat a l'Arxiu dins la Memòria de Sostenibilitat de l'Autoritat Portuària

de Tarragona 2019.

- Redacció del capítol dedicat a l'Arxiu dins la Memòria del CEMAPT 2019.

- Redacció de l'article: "Els arxius i la difusió en el segle XXI" a *La DaDa. El diari digital de l'Associació d'Arxivers i Gestors de Documents de Catalunya*, 4 de febrer de 2019.

- Redacció de la comunicació: "L'Arxiu del Port de Tarragona, capdavanter en la recuperació i la difusió de la documentació portuària" a les **XI Jornades d'Arqueologia Industrial de Catalunya. Patrimoni portuari i de les indústries vinculades als ports**, organitzades per l'Associació del Museu de la Ciència i de la Tècnica i d'Arqueologia Industrial de Catalunya, celebrades al Museu del Port de Tarragona el mes de novembre.

- Redacció de l'article: "150 anys de la Junta d'Obres del Port de Tarragona" a *Cultura i Paisatge a la Ruta del Cister*, núm. 12, 2019, p. 24-26.

5.2. Els dimarts a l'Arxiu

Entre finals de febrer i principis de març s'organitzà el **Taller: Eines per a la lectura de documents històrics**, amb Daniel Piñol Alabart, doctor en Història i professor titular de Ciències i Tècniques Historiogràfiques de la Universitat de Barcelona. Durant vuit hores, impartides amb sessions teòriques i pràctiques amb documentació de l'Arxiu, gairebé una vintena de persones van poder aprendre recursos per a poder fer una lectura correcta dels documents històrics.

Dimarts 16 d'abril aprofitant la presentació del llibre *El último viaje del Amiral de Kersain* de Josep Maria Castellví, es projectà el documental "**Lo Vinater**" de Lluís Jané al Teatret del Serrallo.

El 18 de juny, Ramon Aloguin, conduí la ruta guiada a través dels edificis centenaris del Port de Tarragona. Amb el títol "**100 anys de projectes portuaris**", al llarg de gairebé 90 minuts, una trentena de persones van poder gaudir de les explicacions d'Aloguin que inicià el recorregut a l'edifici de l'Arxiu que el 2023 complirà el seu centenari, el rellotge del Port, la Duana i els tinglados, en un recorregut amè i entretingut per a totes les persones que hi participaren.

5.3. La commemoració del final de la Guerra Civil a Tarragona

Des de fa una bona colla d'anys al voltant del 15 de gener, data que coincideix amb el final de la Guerra Civil a Tarragona, diferents institucions i entitats culturals, liderades pel Servei d'Arxiu i Documentació de l'Ajuntament de Tarragona, programen tot un seguit d'activitats de difusió per contribuir que es conegui què va succeir abans i després del conflicte bèl·lic a la ciutat de Tarragona.

El Port de Tarragona, a través del seu Arxiu i el Servei de Publicacions, no n'ha restat al marge i, any rere any, ha col·laborat en l'efemèride programant activitats i actes amb l'objectiu de preservar i difondre la nostra memòria col·lectiva.

Per a l'any 2019, que se celebrà el 80è aniversari del final de la guerra, des del Port de Tarragona, es van dur a terme quatre activitats relacionades amb aquest fet històric: un Taller de Refotografia pels espais portuaris de la Guerra Civil, una instal·lació fotogràfica, que sota el títol 13 banderes fosques, acostà al visitant l'horror del conflicte, la presentació d'un llibre sobre la recuperació

del port de Tarragona després de la contesa, i la projecció del film *El Periple, la vella llum d'Europa*.

El **Taller de Refotografia** a càrrec de Ricard Martínez, fotògraf i creador d'Arqueologia del Punt de Vista, es titulà **Traces i estralls, un passeig per l'interior de les fotografies de la Guerra Civil al Port de Tarragona**, i va tenir lloc els dies 18, 19 i 22 de gener de 2019; un total de 12 hores en què les persones participants van poder (re)visitar els escenaris del conflicte bèl·lic del Port de Tarragona representats a les fotografies de l'època.

Diumenge 20 de gener, s'inaugurà la **instal·lació fotogràfica 13 Banderes Fosques** de Ricard Martínez formada per imatges dels bombardejos que va patir Tarragona i el seu port durant la Guerra Civil; fotografies preses pels mateixos atacants just després del moment de llençar les bombes i de causar destrucció per tot arreu. Les fotografies onejaren dalt d'uns pals de bandera a manera d'insígnies obscures que qüestionen l'ús de la violència, sobretot la que s'executa des del poder. L'obra era una invitació a la reflexió, ja que les banderes són símbols que representen a col·lectius i cal observar-les per decidir si

volem que ens representin o no. Durant la inauguració, que va anar a càrrec del president del Port de Tarragona, Josep Maria Cruset, hi va haver una actuació de la Coral Sageta de Foc que interpretà cançons de l'època.

Dimarts 29 de gener es presentà el llibre de Sergio Serrano Sánchez, guanyador del **VIII Premi d'Investigació Port de Tarragona** amb el títol: **Les obres al Port de Tarragona durant la postguerra (1939-1952). Reconstrucció i eixamplament en temps difícils**.

Finalment, dimarts 19 de febrer, al Teatret del Serrallo, va tenir lloc la projecció del film **El Periple. La vella llum d'Europa** de

Mario Pons Muria, un documental que convida a la reflexió sobre la crisi de l'individu, l'actual Europa, a la vegada que mostra l'origen del franquisme sociològic a través dels drames de les guerres silenciades i la vulneració dels drets humans dels exiliats. En el transcurs de l'acte hi hagué l'actuació en directe de Los Sirgadors, autors de la BSO del film.

5.4. El Dia Internacional dels Arxius

Amb motiu del Dia Internacional dels Arxius, el cap de setmana del 8 i 9 de juny s'organitzà un **escape room** al llarg de cinc sessions repartides entre dissabte a la tarda i diumenge al matí en

les quals participaren unes quaranta persones.

El misteri de l'arxivera és un joc en el qual s'ha de resoldre una sèrie d'enigmes utilitzant tot l'enginy i imaginació possibles per tal de superar el repte abans no s'esgoti el temps proposat. Els objectius de l'activitat són:

- Oferir una proposta diferent d'oci per tal d'apropar l'Arxiu a la ciutadania.
- Donar a conèixer alguns dels espais i serveis de l'Arxiu del Port.

5.5. Lectures de mar

Conjuntament amb la Biblioteca Pública de Tarragona organitzarem el dia 12 de juliol una nova activitat: **Lectures de mar. Història i música al voltant de la Segona Guerra Mundial a la Mar de Tarragona.**

L'acte va girar al voltant de lectures extretes del llibre de Josep Maria Castellví Viladegut: *La segona guerra mundial al mar de l'Ebre i a Tarragona. Les traces del conflicte*, del qual se'n van llegir sis episodis adaptats per a la lectura en veu alta.

Aquests episodis es contrapuntaren amb altres textos relacionats amb sis personatges tarragonins com Artur Bladé Desumvila, Josep Maria Recasens Comes, Josep Maria Tarrasa Alvira, José María Fontana Tarrats, Lluís Monguió i Antoni Rovira i Virgili.

Un text de Sergi Serrano sobre l'estat del port de Tarragona l'any 1939 va servir de punt de partida i de descripció dels principals problemes econòmics i socials a Tarragona, Catalunya i Espanya entre 1939 i 1945.

Els lectors foren Josep Maria Castellví, Encarnació Laínez, Josep Maria Piñol i Antònia Sabater. La música va anar a càrrec de David Blay. L'activitat era gratuïta però amb reserva prèvia. Hi participaren més de 80 persones i es va fer al Teatret del Serrallo.

Tant des de la Biblioteca Pública de Tarragona com des de l'Arxiu del Port de Tarragona es té la intenció de donar continuïtat a aquesta activitat que conjunta música i lectura de textos històrics en els pròxims anys, tot esperant que tingui la mateixa bona acollida per part de la ciutadania.

5.6. Els secrets de l'Arxiu

Amb motiu del **Dia Marítim Mundial**, que se celebra cada any a finals del mes de setembre, repetirem l'activitat **Els secrets de l'Arxiu** amb Rat Cebrián, encarregada de conduir aquesta acció de difusió adreçada al públic familiar amb infants de fins a 12 anys.

Recordem que l'activitat consisteix en una visita teatralitzada amb un personatge vinculat a la història del Port de Tarragona, Maria Antònia de Castellarnau, que fou esposa de Josep Anton de Castellarnau, tresorer de la Junta Protectora de les Obres del Port de Tarragona, entre finals del segle XVIII i principis del segle XIX.

A banda de la visita teatralitzada, l'activitat comprèn també dos tallers, **La meva família i jo, i Un lloc per a cada cosa**, que tenen com a objectiu fer valdre la tasca que es fa en els arxius, tant d'ordenació i classificació dels documents, com de preservació i difusió de la memòria de les institucions.

Es va fer una sessió de l'activitat dissabte 28 de setembre, a la qual assistiren 30 persones, i se'n feren dues sessions més a finals de novembre amb motiu del **Dia Mundial del Nen**, dissabte 16 i diumenge 17 que aplegaren una cinquantena de persones més.

5.7. Vint-i-cinc anys de la riuada del Francolí

L'any 1994 el riu Francolí, concretament el 10 d'octubre, es va desbordar a conseqüència dels aiguats ocorreguts el dia anterior i part de la matinada, i va inundar la part baixa de Tarragona, el polígon industrial i les instal·lacions portuàries.

Des de l'Arxiu del Port de Tarragona i el Servei de Publicacions del Port de Tarragona es va organitzar dimecres 9 d'octubre, una taula rodona que portà per títol: **"25 anys de l'última riuada"** amb l'objectiu de commemorar aquest fet excepcional.

L'acte, conduït pel periodista Ricard Lahoz, se celebrà al Teatret del Serrallo i hi van participar: Jordi Blay, geògraf i professor de la URV, Enric Aguilar, climatòleg i professor de la URV i Ramon Garcia,

enginyer i director del Port de Tarragona.

Quan va concloure es va presentar un petit llibret al voltant dels 25 anys de la riuada del 1994, amb la publicació del qual s'inicià la nova col·lecció del Servei de Publicacions del Port de Tarragona **"Petit Format"**, el contingut del qual anà a càrrec de Ricard Lahoz.

5.8. Commemoració dels 150 anys de creació de la Junta d'Obres del Port de Tarragona

El mes de novembre, i com a un dels primers actes de celebració dels 150 anys de creació de la Junta d'Obres del Port de Tarragona, es presentà al Tinglado 1 el llibre de Joan Carles Blanch: *Atlas Històric i Il·lustrat del Port de Tarragona. Del passat al present*. Un acte multitudinari, original i de

qualitat, que esdevingué el tret de sortida de la programació que els diferents espais culturals portuaris (Museu, Teatret, Moll de Costa i Arxiu), així com la Presidència de l'Autoritat Portuària, han preparat per a celebrar aquesta efemèride i que es desenvoluparan fins a finals de 2020.

6. LES PUBLICACIONS

L'Arxiu del Port ha col·laborat amb el Servei de Publicacions del Port de Tarragona en diverses accions durant l'any 2019. Cal apuntar que en les obres que han vist la llum aquest any, i que seguidament enumerem, l'Arxiu ha tingut un paper considerable ja que ha proporcionat documentació dels diferents fons que es conserven i fotografies, però també ha participat plenament en l'organització dels actes de presentació de cadascun d'ells.

- El mes de gener va tenir lloc la presentació del llibre guanyador del VII Premi d'Investigació Port de Tarragona (2017) de Sergio Serrano Sánchez, *Les obres al Port de Tarragona durant la postguerra (1939-1952). Reconstrucció i eixamplament en temps difícils*, que aborda la recuperació del Port de Tarragona després de la Guerra Civil.
- El mes de febrer es presentà el llibre *Els mestres d'aixa i calafats de Tarragona* de Josep Maria Sanet; un estudi sobre la construcció naval a Tarragona, principalment de barques de pesca, llanxes per a la càrrega i descàrrega d'embarcacions, i també vaixells de cabotatge.
- El mes d'abril tingué lloc la presentació del llibre *El último viaje del Amiral de Kersain* de Josep Maria Castellví Viladegut al Teatret del Serrallo.
- Com cada any, el 23 d'abril, vàrem estar presents a la Rambla de Tarragona per presentar les darreres publicacions en el marc de la Diada de Sant Jordi.
- El mes de maig es presentà el llibre d'Antonio Moreno García: *Buques militares extranjeros en el Puerto de Tarragona 1897-2014*, un recull de les naus de guerra que han visitat el nostre Port en aquesta època.
- En qualitat de membres del jurat i d'organitzadors de l'acte de lliurament participàrem en la sisena edició del **Premi de Narrativa Curta del Port de Tarragona** el mes de juny.
- A l'octubre es presentà a la sala d'actes de l'Arxiu el llibre de Patricia Terrado Ortuño: *El Puerto de Tarraco en época romana (siglos II aC- III dC), fuentes, historiografía y arqueología*, un estudi diacrònic i interdisciplinari del port de Tarraco en època tardorrepública i altimperial a través del qual es pot observar l'evolució del port romà i comprendre el seu ús, fisonomia i activitats.

▪ També el mateix mes d'octubre i en el marc de la taula rodona organitzada per commemorar els 25 anys de la riuada del Francolí es presentà el primer número de la **Collecció "Petit Format"** de les Publicacions del Port de Tarragona: *25 anys de l'última riuada* de Ricard Lahoz.

7. LES COL-LABORACIONS I ASSESSORAMENTS

- Amb l'**Associació del Museu de la Ciència i de la Tècnica i d'Arqueologia Industrial de Catalunya** s'ha format part, des de l'Arxiu, del Comitè científic de les **XI Jornades d'Arqueologia Industrial de Catalunya**, dedicades al Patrimoni portuari i de les indústries vinculades als ports, que van tenir lloc al Museu del Port de Tarragona a finals de novembre.
- Amb la revista **Fet a Tarragona** participarem en l'entrevista i el reportatge "La cultura busca nous públics", publicat en el número 33 que fou presentat el mes de gener al Teatret del Serrallo.
- **Amb el Servei de Publicacions del Port** s'ha donat suport en l'edició, difusió i distribució de diversos llibres publicats durant l'any així com en els actes de presentació de les mateixes publicacions.
- **Amb els Serveis Territorials d'Ensenyament de la Generalitat de Catalunya a Tarragona i el Servei de Publicacions del Port de Tarragona** s'ha participat com a jurat del V Premi de Narrativa Curta Port de Tarragona i s'ha col·laborat en l'acte de presentació d'atorgament de premis a les persones guanyadores que va tenir lloc a la sala d'actes del Port de Tarragona el 13 de juny.
- **Amb la Direcció de Comunicació i Imatge de l'APT** s'ha format part activa del Grup de Qualitat del web del Port de Tarragona i amb el de Xarxes Socials.
- **Amb la Direcció de Sistemes d'Informació de l'APT**, des de l'Arxiu s'ha participat activament dins l'equip Digitals per a la implantació de l'Office 365 a l'organització, elaboració de càpsules temàtiques de diferents eines (Teams, Sharepoint, Onedrive), Pla Digital, creació de l'Arxiu Teams, directrius per a arxivar documentació al SharePoint, etc.
- **A la Universidad de Málaga** se li facilitaren dades per a l'actualització de l'edició del llibre: *Historia de la Navegación Comercial Española, tráfico de los Puertos de titularidad estatal desde la antigüedad a la conclusión del siglo XX*, publicat l'any 2004.
- **A La Biennale di Venezia. 58. Esposizione Internazionale d'Arte** se'ls cedí en préstec alguns documents del Fons del Gremi de Marejants, relatius al pas del Sant Enterrament per a l'exposició "To loose your head (Idols)", organitzada per l'Institut Ramon Llull i comissariada per Pedro Azara.

8. LES VISITES D'ALUMNAT

Aquest any 2019 han estat dos centres que han visitat l'Arxiu amb un total de 108 alumnes que han passat per les nostres instal·lacions.

El 15 de març ho van fer els 29 alumnes del Grau d'Història que cursen crèdits d'Arxivística a la Universitat Rovira i Virgili.

El mes de novembre van ser 79 els alumnes procedents del Cicle Mitjà i Superior de Gestió Administrativa de l'Institut Vidal i Barraquer de Tarragona, que gaudiren de la visita acompanyats

del capità Apodaca en l'activitat **Coneix l'Arxiu amb el capità Apodaca.**

9. LA FORMACIÓ DEL PERSONAL

El personal adscrit a l'Arxiu ha participat al llarg del 2019 en els següents cursos i jornades, tant organitzats per l'Autoritat Portuària, com per altres entitats:

- "Sessió informativa sobre el Protocol d'Assetjament", organitzada per l'APT el mes de novembre.
- "Pla d'Autoprotecció del Port de Tarragona, organitzada per l'APT el mes de juny.
- "Jornada RSC Maríà Petit. Maneres de veure i viure el món", organitzada per l'APT el mes de desembre.
- "XI Jornades d'Arqueologia Industrial de Catalunya. Patrimoni portuari i de les indústries vinculades als ports", organitzades per l'Associació del Museu de la Ciència i la Tècnica de Catalunya i el Museu del Port de Tarragona al novembre.
- Sessions de Digitalks (eines Office 365) organitzades per Sistemes d'Informació de l'APT al llarg de l'any.

10. PERSONAL EN PRÀCTIQUES

Entre octubre de 2018 i octubre de 2019 vàrem comptar novament, gràcies a un contracte amb la Fundació de la URV, amb la col·laboració de Noemí Navarro Espada qui continuà el buidatge exhaustiu d'expedients de personal i llistes de jornals de persones que han treballat a la Junta d'Obres del Port de Tarragona.

Eduard George Verde va fer les pràctiques externes curriculars del Grau d'Història de la URV de 150 hores de durada en el nostre centre, temps en el qual es dedicà a la informatització de fitxes d'inventari així com al tractament de diferents fons i suports (hemeroteca, biblioteca, videoteca...) que formen part de l'Arxiu.

11. L'ARXIU EN XIFRES

- Pàgina web: 6.667 visites
- L'Arxiu Digital: 1.993 visites
- Documentació consultada: 224
- Préstecs de Documentació i Biblioteca: 90
- Documents reproduïts: 644
- Consultes Arxiu Fotogràfic: 275
- **Documents digitalitzats: 21.510 imatges**
- Metres lineals ocupats: 2.572,36
- Unitats d'instal·lació: 17.467
- Consultes catàleg Biblioteca: 36.767
- **Assistència de públic en actes organitzats per l'Arxiu: 1.327 persones**

Canals socials

- Facebook:
 - o 2.000 seguidors
 - o Article més vist: 2.382 vistes
- Twitter:
 - o 151.276 impressions
 - o 1.329 seguidors
 - o Top tuit 1.999 impressions
- Instagram:
 - o 672 seguidors
 - o 255 publicacions
- Arxiportus. El blog de l'Arxiu del Port de Tarragona:
 - o 58 entrades
 - o 37.283 visites

RECUIL DE PREMSA

1. LOS FONDOS DOCUMENTALES

1.1. La digitalización

A principios de 2019 se inició la digitalización de la tercera y última remesa de los libros de Certificaciones y libramientos del Fondo de la Junta Protectora de las Obras del Puerto de Tarragona, organismo que se encargó de la gestión portuaria tarraconense entre los años 1790 y 1836.

Esta vez se trataba de pasar a formato digital 44 volúmenes que equivalen a 21.510 imágenes digitales de los años 1819 al 1836, en los cuales queda reflejada la actividad económica del Puerto de Tarragona de la época, en forma de dos documentos principales: las certificaciones y los libramientos, aunque también encontramos otros como las listas de las revistas diarias que se pasaban a los presidiarios que trabajaban en las obras o facturas de proveedores.

Con esta acción, por tanto, 61.613 imágenes digitales que corresponden a los 114 volúmenes de la serie de Certificaciones y Libramientos de la Junta Protectora de las Obras del Puerto de Tarragona se encuentran ya disponibles en línea a través de la página web del Port de Tarragona en el apartado de Arxiu Digital.

1.2. Las transferencias de documentación

Durante este año se han recibido 5 transferencias de documentación administrativa lo que ha supuesto el ingreso de 203 cajas de archivo y 23,34 metros lineales más de espacio ocupado, que en total llega a la cifra de 2.572,36 metros lineales, repartidos entre los 9 depósitos de documentación ubicados en los dos edificios que gestiona el Archivo, el de la calle del Mar, y la sede central de la plaza de los Carros.

1.3. Los préstamos y las consultas

El número de consultas, tanto presenciales como no presenciales, ha sido de 73 en este año 2019, 224 los documentos consultados y 644 las reproducciones llevadas a cabo, ninguna de ellas en papel. En cuanto a los préstamos de documentos se han hecho 89.

A estas cifras hay que sumarle las visitas a los documentos digitales publicados en la página web que acabarían de completar el número de consultas y gestiones realizadas con documentos depositados en nuestro Archivo.

1.4. Donaciones de documentos

Manuel Chivite hizo donación al Archivo, en el mes de junio, de una copia del grabado que representa el lanzamiento de la primera piedra de las obras del Puerto Moderno en el año 1802. Enric Olivé Serret cedió diversas monografías antiguas como la Ordenanza del primero de julio de 1779 prescribiendo las reglas con que se ha de hacer el curso de particulares contra enemigos de la Corona, publicado en Madrid en el año 1779.

2. EL FONDO DE IMÁGENES

La Fototeca del Archivo del Puerto consta en la actualidad de 12.287 fotografías registradas y digitalizadas y disponibles en línea a través de la página web del Puerto de Tarragona. El número de consultas el año 2019 ha sido de 275. Se han hecho 634 búsquedas en la base de datos, se han atendido 59 peticiones y se han enviado 332 imágenes.

Hemos recibido 164 fotografías que vía donación han pasado a formar parte de la Fototeca: 154 fueron cedidas por Fernando López Mendoza, 5 por Rafael Vidal, 4 por Salvador Vidal, 1 por Pere Valls y 1 por Quim Vendrell. A todos ellos, agradecemos el gesto de haber depositado material gráfico en un archivo público para que se pueda hacer la máxima difusión.

3. LA BIBLIOTECA Y LA HEMEROTECA

La Biblioteca Auxiliar del Archivo cuenta en la actualidad con 9.489 volúmenes, de los cuales 426 son en formato digital, y el resto, en soporte papel; el catálogo, que está disponible en línea a través de la página web, ha tenido 36.767 visitas, de las cuales casi 500, visitaban por primera vez la página.

La Biblioteca ha incorporado 111 nuevas publicaciones, mayoritariamente, fruto de los intercambios con otras instituciones y entidades.

Este 2019 la Biblioteca Auxiliar del Archivo ha sido dada de alta en el Sistema de Información de Bibliotecas españolas ALZIRA del Ministerio de Cultura y Deporte.

La Hemeroteca cuenta con 440 títulos entre revistas y diarios de temática marítima y portuaria.

4. EL PREMIO DE INVESTIGACIÓN

En el año 2018 la Autoridad Portuaria de Tarragona y el Archivo del Puerto de Tarragona convocaron la octava edición del Premio de Investigación Puerto de Tarragona. El plazo de presentación de los trabajos finalizó en el mes de noviembre y el jurado se reunió el mes de enero de 2019 para determinar qué persona ganaba el premio.

De entre los seis proyectos presentados resultó ganadora la propuesta de Patricia Terrado Ortuño: "Ciutat, port i territori. Cartografia històrica de Tarragona entre els segles XVII i XIX". La autora deberá presentar el trabajo finalizado en el primer trimestre del año 2020 para que pueda ser publicado por el Servicio de Publicaciones del Puerto de Tarragona a lo largo del año. El jurado de esta octava edición formado por: Montse Adan, Ramon Aloguin, Elena Virgili, Quim Vendrell y Coia Escoda, propuso también en el acta del veredicto la publicación del trabajo de Francesc Gassó titulado: "La família Vidal i Fontanals. Una família influent al barri del Port de Tarragona (1831-1956)", que será presentado a finales del primer trimestre de 2020.

5.LA DIFUSIÓN Y LA DIVULGACIÓN

5.1.Artículos y textos

-Redacción de la Memoria del Archivo 2019.

-Redacción del capítulo dedicado al Archivo dentro de la Memoria de Sostenibilidad de la Autoridad Portuaria de Tarragona 2019.

-Redacción del capítulo dedicado al Archivo dentro de la Memoria del CEMAPT 2019.

-Redacción del artículo: "Els arxius i la difusió en el segle XXI" a La DaDa. El diari digital de l'Associació d'Arxivers i Gestors de Documents de Catalunya, 4 de febrero de 2019.

-Redacción de la comunicación: "L'Arxiu del Port de Tarragona, capdavanter en la recuperació i la difusió de la documentació portuària" en las XI Jornades d'Arqueologia Industrial de Catalunya. Patrimoni portuari i de les indústries vinculades als ports, organizadas por la Associació del Museu de la Ciència i de la Tècnica i d'Arqueologia Industrial de Catalunya, celebradas en el Museu del Port de Tarragona en el mes de noviembre.

-Redacción del artículo: "150 anys de la Junta d'Obres del Port de Tarragona" a Cultura i Paisatge a la Ruta del Cister, núm. 12, 2019, p. 24-26.

5. 2. Els dimarts a l'Arxiu

Entre finales de febrero y principios de marzo se organizó el Taller: Eines per a la lectura de documents històrics, con Daniel Piñol Alabart, doctor en Historia y profesor titular de Ciencias y Técnicas Historiográficas de la Universidad de Barcelona. Durante ocho horas, impartidas en sesiones teóricas y prácticas con documentación del Archivo, casi una veintena de personas pudieron aprender recursos para poder llevar a cabo una lectura correcta de documentos históricos.

El martes 16 de abril aprovechando la presentación del libro El último viaje del Amiral de Kersain de Josep Maria Castellví, se proyectó el documental "Lo Vinater" de Lluís Jané en el Teatret del Serrallo.

El 18 de junio, Ramon Aloguin, conducía la ruta guiada a través de los edificios centenarios del Puerto de Tarragona. Con el título "100 anys de projectes portuaris", a lo largo de casi 90 minutos, una treintena de personas pudieron disfrutar de las explicaciones de Aloguin que inició el recorrido en el edificio del Archivo que el 2023 cumplirá su centenario, el reloj del Puerto, la Aduana y los tinglados, en un recorrido ameno y entretenido para todas las personas participantes.

5.3. La conmemoración del final de la Guerra Civil en Tarragona

Desde hace bastantes años, alrededor del 15 de enero, fecha que coincide con el final de la Guerra Civil en Tarragona, diferentes instituciones y entidades culturales, lideradas por el Servei d'Arxiu i Documentació de l'Ajuntament de Tarragona, programan una serie de actividades de difusión para contribuir a que se conozca lo que sucedió antes y después del conflicto bélico en la ciudad de Tarragona.

El Puerto de Tarragona, a través de su Archivo y el Servicio de Publicaciones, no han estado al margen y, año tras año, ha colaborado en la efeméride programando actividades y actos con el objetivo de preservar y difundir nuestra memoria colectiva.

Para el año 2019, en que se celebró el 80 aniversario del final de la guerra, desde el Puerto de

Tarragona, se llevaron a cabo cuatro actividades relacionadas con este hecho histórico: un Taller de Refotografía por los espacios portuarios de la Guerra Civil, una instalación fotográfica, que bajo el título 13 Banderes Fosques, acercaban al visitante el horror del conflicto, la presentación de un libro sobre la recuperación del puerto de Tarragona después de la contienda, y la proyección del film El Periple, la vella llum d'Europa.

El Taller de Refotografía a cargo de Ricard Martínez, fotógrafo y creador de Arqueologia del Punt de Vista, se tituló Traces i estralls, un passeig per l'interior de les fotografies de la Guerra Civil al Port de Tarragona, y tuvo lugar los días 18, 19 y 22 de enero de 2019; un total de 12 horas en que las personas participantes pudieron (re)visitar los escenarios del conflicto bélico del Puerto de Tarragona representados en las fotografías de la época.

El domingo 20 de enero se inauguró la instalación fotográfica 13 Banderes Fosques de Ricard Martínez formada por imágenes de los bombardeos que padeció Tarragona y su puerto durante la Guerra Civil; fotografías tomadas por los mismos atacantes justo después del momento de lanzar las bombas y de causar destrucción por todas partes.

Las fotografías ondearon en lo alto de los mástiles a manera de insignias oscuras que cuestionan el uso de la violencia, sobre todo la que se ejecuta desde el poder. La obra era una invitación a la reflexión, ya que las banderas son símbolos que representan a colectivos y hay que observarlos para decidir si queremos que nos representen o no.

Durante la inauguración, que corrió a cargo del presidente del Puerto de Tarragona, Josep Maria Cruset, tuvo lugar una actuación de la Coral Sageta de Foc que interpretó canciones de la época. El martes 29 de enero se presentó el libro de Sergio Serrano Sánchez, ganador del VIII Premio de Investigación Port de Tarragona con el título: Les obres al Port de Tarragona durant la postguerra (1939-1952). Reconstrucció i eixamplament en temps difícils.

Finalmente, el martes 19 de febrero en el Teatret del Serrallo, tuvo lugar la proyección del film El Periple. La vella llum d'Europa de Mario Pons Muria, un documental que invitaba a la reflexión sobre la crisis del individuo, la actual Europa, a la vez que mostraba el origen del franquismo sociológico a través de los dramas de las guerras silenciadas y la vulneración de los derechos humanos de los exiliados. En el transcurso del acto hubo la actuación en directo de Los Sirgadors, autores de la BSO del film.

5.4. El Día Internacional de los Archivos

Con motivo del Día Internacional de los Archivos, el fin de semana del 8 y 9 de junio se organizó un escape room a lo largo de cinco sesiones repartidas entre sábado y domingo en las cuales participaron unas cuarenta personas.

El misteri de l'arxivera es un juego en el que se ha de resolver una serie de enigmas utilizando todo el ingenio e imaginación posibles con tal de superar el reto antes de que se agote el tiempo propuesto. Los objetivos de la actividad son:

- Ofrecer una propuesta diferente de ocio para acercar el archivo a la ciudadanía.
- Dar a conocer algunos de los espacios y servicios de l'Arxiu del Port.

5.5. Lectures de mar

Conjuntamente con la Biblioteca Pública de Tarragona organizamos el día 12 de julio una nueva actividad: Lectures de mar. Història i música al voltant de la Segona Guerra Mundial a la Mar de Tarragona.

El acto giró alrededor de lecturas extraídas del libro de Josep Maria Castellví Viladegut: La segona guerra mundial al mar de l'Ebre i a Tarragona. Les traces del conflicte, del cual se leyeron seis episodios adaptados para la lectura en voz alta.

Estos episodios se contrapuntaron con otros textos relacionados con seis personajes tarraconenses como Artur Bladé Desumvila, Josep Maria Recasens Comes, Josep Maria Tarrasa Alvira, Josep Maria Fontana Tarrats, Lluís Monguió y Antoni Rovira i Virgili.

Un texto de Sergi Serrano sobre el estado del puerto de Tarragona el año 1939 sirvió de punto de partida y de descripción de los principales problemas económicos y sociales en Tarragona, Catalunya y España entre 1939 y 1945.

Los lectores fueron Josep Maria Castellví, Encarnació Laínez, Josep Maria Piñol y Antonia Sabater. La música estuvo a cargo de David Blay. La actividad era gratuita pero con reserva previa. Participaron más de 80 personas y tuvo lugar en el Teatret del Serrallo.

Tanto desde la Biblioteca Pública de Tarragona como desde el Arxiu del Port de Tarragona existe la intención de dar continuidad a esta actividad que conjunta música y lectura de textos históricos en los próximos años, esperando que tenga la misma buena acogida por parte de la ciudadanía.

5.6. Els secrets de l'Arxiu

Con motivo del Día Marítim Mundial, que se celebra cada año a finales del mes de septiembre, repetimos la actividad Els secrets de l'Arxiu con Rat Cebrián, encargada de conducir esta acción de difusión dirigida al público familiar con niños de cuatro hasta 12 años.

La propuesta consiste en una visita teatralizada con un personaje vinculado a la historia del Puerto de Tarragona, Maria Antònia de Castellarnau, que fue esposa de Josep Anton de Castellarnau, tesorero de la Junta Protectora de las Obras del Puerto de Tarragona, entre finales del siglo XVIII y principios del siglo XIX.

Además de la visita teatralizada, la actividad comprende también dos talleres, La meva família i jo, i Un lloc per a cada cosa, que tienen como objetivo poner en práctica la tarea que se hace en los archivos, tanto de ordenación y clasificación de los documentos, como de preservación y difusión de la memoria de las instituciones.

Una sesión de la actividad tuvo lugar el sábado 28 de septiembre a la cual asistieron 30 personas, y se hicieron dos más a finales de noviembre con motivo del Día Mundial del Niño, el sábado 16 y el domingo 17 que reunieron una cincuentena de personas más.

5.7. Veinticinco años de la riada del Francolí

El año 1994 el río Francolí, concretamente el 10 de octubre, se desbordó a consecuencia de las riadas ocurridas el día anterior y parte de la madrugada, e inundó la parte baja de Tarragona, el polígono industrial y las instalaciones portuarias.

Desde el Arxiu del Port de Tarragona y el Servei de Publicacions del Port de Tarragona se organizó el miércoles 9 de octubre una mesa redonda que llevó por título: "25 anys de l'última riuada" con el objetivo de conmemorar este hecho excepcional.

El acto, conducido por el periodista Ricard Lahoz, se celebró en el Teatret del Serrallo y participaron: Jordi Blay, geógrafo y profesor de la URV, Enric Aguilar, climatólogo y profesor de la URV y Ramon García, ingeniero y director del Puerto de Tarragona.

Se presentó al acabar la mesa redonda una publicación sobre los 25 años de la riada del 1994, con la que se inicia la nueva colección del Servei de Publicacions del Port de Tarragona "Petit Format", el contenido de la cual corrió a cargo de Ricard Lahoz.

5.8. Conmemoración de los 150 años de creación de la Junta de Obras del Puerto de Tarragona

En el mes de noviembre, y como uno de los primeros actos de celebración de los 150 años de creación de la Junta de Obras del Puerto de Tarragona, se presentó en el Tinglado 1 el libro de Joan Carles Blanch: Atles Històric i Il·lustrat del Port de Tarragona. Del passat al present. Un acto multitudinario, original y de calidad, que supuso el pistoletazo de salida de la programación que los diferentes espacios culturales portuarios (Museu, Teatret, Moll de Costa y Arxiu), así como la Presidencia de la Autoridad Portuaria, han preparado para celebrar esta efeméride y que se desarrollarán hasta finales de 2020.

6. LAS PUBLICACIONES

El Arxiu del Port ha colaborado con el Servei de Publicacions del Port de Tarragona en diversas acciones durante el año 2019. Hay que apuntar que en las obras que han visto la luz este año, y que seguidamente enumeramos, el Arxiu ha tenido un papel considerable en tanto en cuanto ha proporcionado documentación de los diferentes fondos que se conservan así como fotografías, pero también ha participado plenamente en la organización de los actos de presentación de cada uno de ellos.

- En el mes de enero tuvo lugar la presentación del libro ganador del VII Premio de Investigación Puerto de Tarragona (2017) de Sergio Serrano Sánchez, Les obres al Port de Tarragona durant la postguerra (1939-1952). Reconstrucció i eixamplament en temps difícils, que aborda la recuperación del Puerto de Tarragona después de la Guerra Civil.

- En febrero se presentó el libro Els mestres d'aixa i calafats de Tarragona de Josep Maria Sanet; un estudio sobre la construcción naval en Tarragona, principalmente de barcas de pesca, lanchas para la carga y descarga de embarcaciones, y también barcos de cabotaje.

- En el mes de abril tuvo lugar la presentación del libro El último viaje del Amiral de Kersain de

Josep Maria Castellví Viladegut en el Teatret del Serrallo.

- Como cada año, el 23 de abril, estuvimos presentes en la Rambla de Tarragona para presentar las anteriores publicaciones en el marco de la Diada de Sant Jordi.

- El mes de mayo se presentó el libro de Antonio Moreno García: Buques militares extranjeros en el Puerto de Tarragona 1897-2014, una compilación de las naves de guerra que han visitado nuestro Puerto en esa época.

- En calidad de miembros del jurado y de organizadores del acto de entrega participamos en la sexta edición del Premi de Narrativa Curta del Port de Tarragona en el mes de junio.

- En octubre se presentó en la sala de actos del Arxiu, el libro de Patricia Terrado Ortuño: El Puerto de Tarraco en época romana (siglos II aC- III dC), fuentes, historiografía y arqueología, un estudio diacrónico e interdisciplinario del puerto de Tarraco en época tardorrepublicana y altoimperial a través del cual se puede observar la evolución del puerto romano y comprender su uso, fisonomía y actividades.

- También el mismo mes de octubre y en el marco de la mesa redonda organizada para conmemorar los 25 años de la riada del Francolí se presentó el primer número de la Col·lecció "Petit Format" de las Publicaciones del Port de Tarragona: 25 anys de l'última riada de Ricard Lahoz.

7. LAS COLABORACIONES Y ASESORAMIENTOS

■ Con la Associació del Museu de la Ciència i de la Tècnica i d'Arqueologia Industrial de Catalunya se ha formado parte, desde el Arxiu, del Comité científico de las XI Jornades d'Arqueologia Industrial de Catalunya, dedicadas al Patrimonio portuario y de las industrias vinculadas a los puertos, que tuvieron lugar en el Museu del Port de Tarragona a finales de noviembre.

■ Con la revista Fet a Tarragona participamos en la entrevista y el reportaje "La cultura busca nous públics", publicado en el número 33 que fue presentado el mes de enero en el Teatret del Serrallo.

■ Con el Servicio de Publicaciones del Puerto se ha colaborado en la edición, difusión y distribución de diversos libros publicados durante el año, así como en los actos de presentación de las mismas publicaciones.

■ Con los Serveis Territorials d'Ensenyament de la Generalitat de Catalunya en Tarragona y el Servei de Publicacions del Port de Tarragona se ha participado como jurado del V Premio de Narrativa Curta Port de Tarragona y se ha colaborado en el acto de presentación y libramiento de premios a las personas ganadoras que tuvo lugar en la sala de actos del Port de Tarragona el 13 de junio.

■ Con la Dirección de Comunicación e Imagen de la APT se ha formado parte activa del Grupo de Calidad de la web del Puerto de Tarragona y con el de Redes Sociales.

■ Con la Dirección de Sistemas de Información de la APT, desde el Arxiu se ha participado activamente dentro del equipo Digitals para la implantación del Office 365 en la organización, elaboración de cápsulas temáticas de diferentes herramientas (Teams, Sharepoint, Onedrive), Plan Digital, creación del Archivo Teams, directrices para archivar documentación en SharePoint, etc.

■ A la Universidad de Málaga se le facilitaron datos para la actualización de la edición del libro: Historia de la Navegación Comercial Española, tráfico de los Puertos de titularidad estatal desde la antigüedad a la conclusión del siglo XX, publicado el año 2004.

■ A La Biennale di Venezia. 58. Esposizione Internazionale d'Arte se les cedió en préstamo algunos documentos del Fondo del Gremio de Marejants, relativos al paso del Santo Entierro para la exposición "To loose your head (Idols)", organizada por el Instituto Ramon Llull y comisariada por Pedro Azara.

8. LAS VISITAS DE ALUMNOS

Este año 2019 vinieron dos centros a visitar nuestro Arxiu, con un total de 108 alumnos que pasaron por nuestras instalaciones.

El 15 de marzo lo hicieron los 29 alumnos del Grado de Historia que cursan créditos de Archivística en la Universitat Rovira y Virgili.

En el mes de noviembre fueron 79 los alumnos procedentes del Ciclo Medio y Superior de Gestión Administrativa del Institut Vidal i Barraquer de Tarragona, que disfrutaron de la visita

acompañados del capitán Apodaca en la actividad Coneix l'Arxiu amb el capità Apodaca.

9. LA FORMACIÓN DEL PERSONAL

El personal adscrito al Archivo ha participado a lo largo de 2019 en los siguientes cursos y jornadas, tanto organizadas por la Autoridad Portuaria, como por otras entidades:

-“Sessió informativa sobre el Protocol d'Assetjament”, organizada por la APT el mes de noviembre.

-“Pla d'Autoprotecció del Port de Tarragona”, organizada por la APT el mes de junio.

-“Jornada RSC María Petit. Maneres de veure i viure el món”, organizada por la APT el mes de diciembre.

-“XI Jornades d'Arqueologia Industrial de Catalunya. Patrimoni portuari i de les indústries vinculades als ports”, organizadas por la Associació del Museu de la Ciència i la Tècnica de Catalunya y el Museu del Port de Tarragona en noviembre.

-Sesiones de Digitaltalks (herramientas Office 365) organizadas por Sistemas de Información de la APT a lo largo del año.

10. PERSONAL EN PRÁCTICAS

Entre octubre de 2018 y octubre de 2019 volvimos a contar nuevamente, gracias a un contrato con la Fundación de la URV, con la colaboración de Noemí Navarro Espada que continuó el vaciado exhaustivo de expedientes de personal y listas de jornales de personas que han trabajado en la Junta de Obras del Puerto de Tarragona.

Eduard George Verde hizo las prácticas externas curriculares del Grado de Historia de la URV de 150 horas de duración en nuestro centro, tiempo en el cual se dedicó a la informatización de fichas de inventario, así como al tratamiento de diferentes fondos y soportes (hemeroteca, biblioteca, videoteca...).

11. EL ARCHIVO EN CIFRAS

- Página web: 6.667 visitas
- El Archivo Digital: 1.993 visitas
- Documentación consultada: 224
- Préstamos de Documentación y Biblioteca: 90
- Documentos reproducidos: 644
- Consultas Archivo Fotográfico: 275
- Documentos digitalizados: 21.510 imágenes
- Metros lineales ocupados: 2.572,36
- Unidades de instalación: 17.467
- Consultas catálogo Biblioteca: 36.767
- Asistencia de público en actos organizados por el Archivo: 1.327 personas

Canales sociales

- Facebook:
 - o 2.000 seguidores
 - o Artículo más visto: 2.382 vistas
- Twitter:
 - o 151.276 impresiones
 - o 1.329 seguidores
 - o Top tuit 1.999 impresiones
- Instagram:
 - o 672 seguidores
 - o 255 publicaciones
- Pinterest:
 - o 14 tableros
 - o 2.095 pins
 - o 227 seguidores
- Arxiportus. El blog del Archivo del Puerto de Tarragona:
 - o 58 entradas
 - o 37.283 visitas

Moll de Costa s/n
43004 Tarragona
Tel.: (+34) 977 259 400 - Ext 5001
exposicions@porttarragona.cat
www.porttarragona.cat